

Notitie

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Rijkswaterstaat

Aan
Projectbureau Zeeweringen

[REDACTED]

Definitief

Contactpersoon

[REDACTED] ns [REDACTED]

Datum

20 april 2005

Ons kenmerk

PZDB-N-05044

Onderwerp

**Dijkverbetering Veerhaven Breskens - Soortenbeschermingstoets Flora- en faunawet
dijktraject Breskens Veerhaven**

Doorkiesnummer

030 - [REDACTED]

Bijlage(n)

-

Uw kenmerk

-

1. Aanleiding

Een groot deel van de dijken langs de Zeeuwse wateren wordt aan de zeezijde gekarakteriseerd door een glooiing met een toplaag van zetsteen. Uit waarnemingen van het waterschap en onderzoek van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen is naar voren gekomen dat in Zeeland deze steenbekleding onvoldoende tegen zeer zware stormen bestand is. Anders gezegd: de steenbekleding is in veel gevallen te licht en voldoet niet aan de veiligheidsnorm.

Om dit probleem op te lossen is in 1996 het project Zeeweringen gestart. Hierin werken Rijkswaterstaat, de Zeeuwse waterschappen en de Provincie Zeeland samen. Daarvoor is het Projectbureau Zeeweringen in het leven geroepen. Het doel is de met steen beklede delen van het buitentalud van de dijk te verbeteren op de plaatsen waar dat nodig is. Andere aspecten van de sterkte van de dijk worden buiten beschouwing gelaten.

In 1997 is het Projectbureau Zeeweringen met het verbeteren van de dijkbekledingen langs de Westerschelde gestart. Inmiddels is de uitvoering van de werken langs deze zeearm een heel eind gevorderd, hoewel er nog steeds aanzienlijke trajecten zijn die moeten worden aangepakt.

Aangezien bij uitvoering van de dijkverbeteringsprojecten mogelijk verbodsbepalingen uit de Flora en Faunawet overtreden kunnen worden, dient een toetsing te worden uitgevoerd m.b.t. de te treffen mitigerende maatregelen en eventueel benodigde ontheffingen. Voorliggend document betreft de bedoelde toetsing voor het dijktraject 'Breskens Veerhaven en Promenade'.

Rijkswaterstaat Bouwdienst
Postadres Postbus 20000,3 502 LA Utrecht
Bezoekadres Europalaan 44,3 526 KS Utrecht

Telefoon 030 285 76 00
Fax 030 288 31 03

009123 2005 PZDB-N-05044

ogel erDijkverbetering veerhaven Breskens - soortenbe

2. Het plangebied

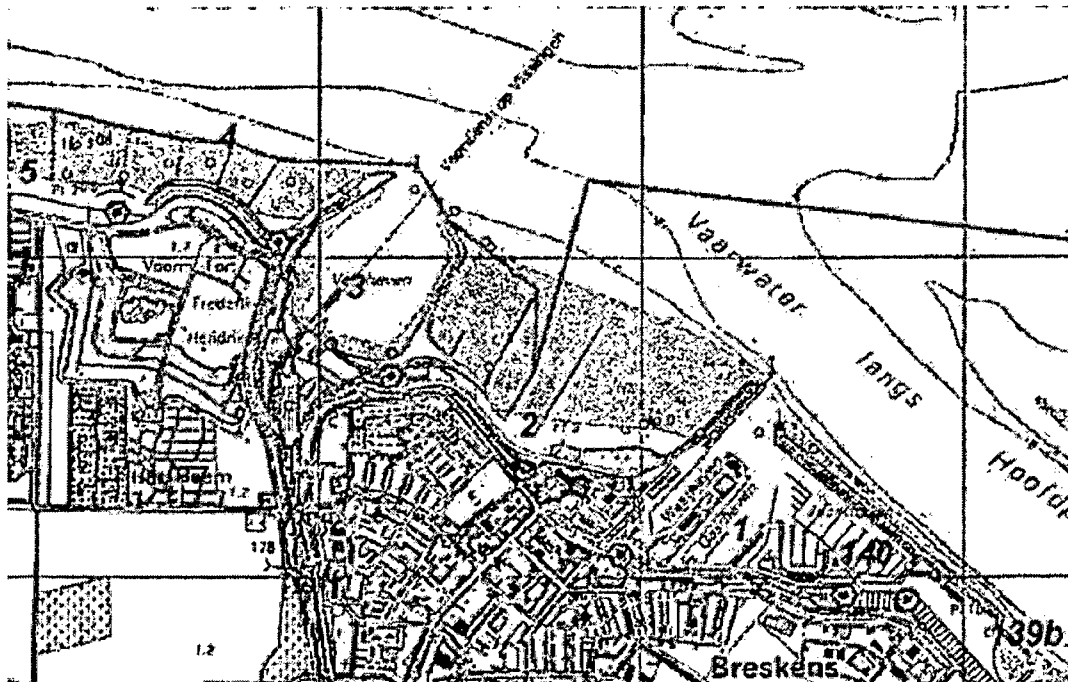
Het te verbeteren dijktraject ligt aan de Zeeuws-Vlaamse kant van de Westerschelde, direct ten noorden van Breskens (zie figuur 1). Het dijktraject ligt in de gemeente Sluis en valt onder het beheer van het District Zeeuwsche Delta van Rijkswaterstaat.

Het dijktraject waar gewerkt gaat worden bestaat uit twee deeltrajecten (zie figuur 3):

- Veerhaven: tussen dijkpaal 68,3 + 50 m en dp 68,5;
- Promenade strand: tussen dijkpaal 68,0 + 50 meter en dp 68,3.

Het deeltraject 'Veerhaven' ligt in de kom van de Veerhaven, ten oosten van de 'veerfuik'. Dijkvloeiing en bovenbeloop liggen hier ver uit elkaar met daartussen een zeer brede 'berm' in de vorm van het veerplein met (voormalige) opstelstroken, parkeerhavens en een horecagebouw.

Het deeltraject Promenade strand ligt in de 'oksel' van de oostelijke havendam en het brede 'strand' langs de Promenade van Breskens (locatie 'Promenade strand'). Het bovenbeloop van de zeekering heeft hier het uiterlijk van een duin (verstevigde en overstoven duinvoet). Binnendijks liggen de woonhuizen van Breskens direct achter dit 'duin'. Op dit 'duin' b evindt zich precies ter hoogte van het deeltraject 'Promenade strand' een hotel.

Figuur 1. Topografische ligging van het plangebied

Figuur 2.L uctfoto van het plangebied

3. Doel van de notitie

Deze notitie heeft tot doel na te gaan of door de dijkverbeteringswerken bij Breskens mogelijk verbodsbepalingen uit de flora- en faunawet worden overtreden, welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze te voorkomen en of er een ontheffing voor die bepalingen moet worden aangevraagd.

Concreet moet deze notitie, conform de toetsingscriteria van de wet, antwoord te geven op de volgende vragen:

- Waaruit bestaat de voorgenomen activiteit en wat is het doel?
- Wie is er verantwoordelijk voor de uit te voeren activiteit?
- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- Leidt het realiseren van het plan of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet met betrekking tot planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Wordt er door de voorgenomen activiteit afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten?
- Kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat eventuele overtreding van de verbodsbepalingen niet of in mindere mate gepleegd worden?
- Is het voor het uitvoeren van de plannen of het verrichten van de werkzaamheden noodzakelijk om ontheffing (ex art. 75 van de Flora- en faunawet) aan te vragen?

4. Algemeen contactpersoon

Algemeen contactpersoon voor procedures met betrekking tot natuurregeling bij projectbureau zeeweringen is:

De heer J.P. erquin
Projectbureau Zeeweringen
Postbus 1000
4330 ZW Middelburg

5. Doel van de dijkverbetering

De dijk moet het achterliggende land bescherming bieden tegen overstromingen. Er is wettelijk vastgelegd dat de dijk sterk genoeg moet zijn om niet te bezwijken tot aan de fysieke omstandigheden die een gemiddelde kans van voorkomen van 1/4.000 per jaar hebben. Deze veiligheidsnorm geldt ook voor de steenbekledingen. Uit de toetsing van de steenbekleding van het onderhavige dijktraject is gebleken dat deze moet worden verbeterd (Vermunt, S.J.R., 2005). Na verbetering dient dit dijktraject te voldoen aan de veiligheidsnorm zoals die is vastgelegd in de Wet op de Waterkering. Veiligheid is eerste prioriteit, maar daarnaast is er ook aandacht voor de gevolgen van de dijkverbeteringswerken voor het landschap, de natuur, cultuurhistorie (de LNC-waarden) en overige belangen, zoals ruimtelijke ordening, omwonenden, recreatie en milieu.

6. Beschrijving van de werkzaamheden

De geplande werkzaamheden zijn uitgebreid beschreven in de ontwerp-nota (Vermunt, S.J.R., 2005). In de keuze van de bekleding zijn herstel- en verbeteringsmogelijkheden voor typische zoutplanten en wieren standaard meegewogen, waarbij herstel steeds een minimum-eis is, mits dit niet in strijd is met veiligheidseisen. Hiervoor is los van de huidige natuurregeling enkele jaren geleden een bepaalde methodiek ontwikkeld (de 'milieu-inventarisatie'). Inventarisatiegegevens en adviezen m.b.t. de dijkflora (van de Meetinformatiedienst Directie Zeeland) dienen hierbij als input.

In de Veerhaven zal de bestaande bekleding van gepenetreerde stortsteen en betonblokken over een lengte van 25m worden overlaagd met breuksteen, niet vol en zat gepenetreerd (schone koppen). Dit laatste wordt speciaal gedaan opdat de aanwezige wierbegroeiing (niet wettelijk beschermd) zo snel mogelijk zal kunnen herstellen. Op dezelfde locatie zal het onderhoudspad, bestaande uit betonblokken (0,50 x 0,50 x 0,15 meter), over een lengte van circa 80m worden vervangen door waterbouwasfaltbeton met een laagdikte van 0,23 meter. Een doorgroeibare berm in de vorm van betonzuilen biedt hier onvoldoende sterkte.

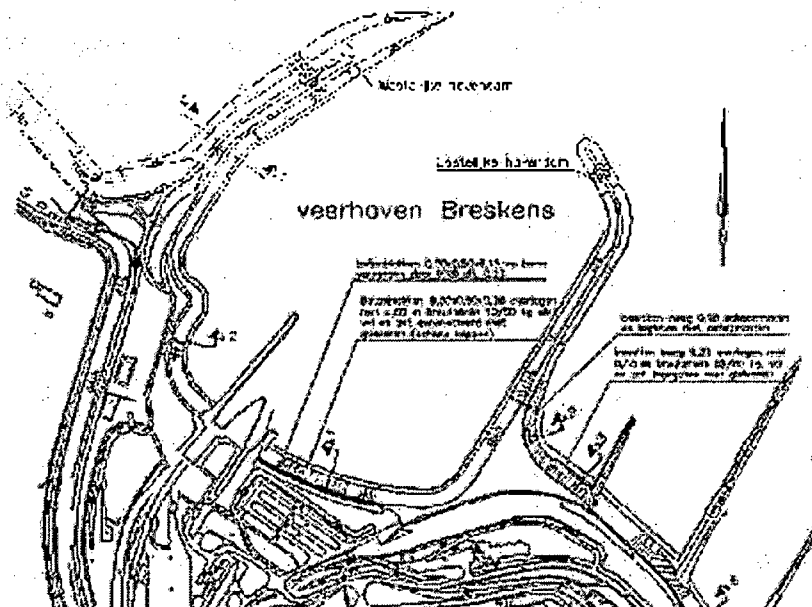
Op het deeltraject 'Promenade strand' ligt de bekleding grotendeels onder een pakket zand. De bestaande bekleding van betonzuilen hoog 0,25 m wordt over een lengte van circa 60m ingegoten met asfaltmastiek en afgestrooid met steenslag. De bestaande

bekleding van betonzuilen hoog 0,35 m wordt geheel overlaagd met breuksteen vol en zat ingegoten met gietasfalt. Voorafgaande aan het aanbrengen van de overlagingen van gepenetreerde breuksteen worden de onderliggende lagen schoongemaakt. A lgen, wieren en zand - en slibresten worden daarbij verwijderd. Na de verbetering van de bekleding zal het aanwezige duinzand weer worden teruggeplaatst. De betonzuilen van de boventafel (boven gemiddeld hoogwater) zullen worden ingegoten met gietasfalt, aan de bovenzijde aansluitend op de bestaande asfaltbekleding.

Voorafgaande aan het aanbrengen van de overlagingen van gepenetreerde breuksteen worden de onderliggende lagen schoongemaakt. A lgen, wieren en zand - en slibresten worden daarbij verwijderd.

Om de werkzaamheden te kunnen verrichten zijn rijbewegingen met groot materieel en tijdelijke opslag van betonblokken, breuksteen, gietasfalt en grond noodzakelijk.

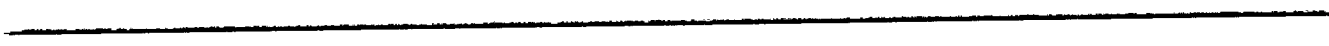

Figuur 3.P langebied met locaties van werkzaamheden (bron: Vermunt, 2005)

7. Planning van de werkzaamheden

De werkzaamheden zullen plaatsvinden in de zomer of nazomer van 2005 en in ieder geval vóór 1 oktober worden afgerond (gezien de Keurverordening van het waterschap mag er uit veiligheidsoverwegingen tussen 1 oktober en 1 april niet aan de dijkvlooiing worden gewerkt). De duur van werkzaamheden beslaat enkele weken.

Indien de werkzaamheden door onvoorziene omstandigheden vertraging oplopen, zullen deze het daaropvolgende jaar worden afgerond.

8. Het toetsingskader

Het toetsingskader van de Flora en faunawet bestaat uit de Wet van 25 mei 1998 (inwerkingtreding 1 april 2002) en de bijbehorende regelingen en besluiten. Van specifiek belang is hierbij het Wijzigingsbesluit artikel 75 van de wet van 10 september 2004 (inwerkingtreding 23 februari 2005).

In de Flora- en fauna wet is de bescherming van individuele dier- en plantensoorten geregeld. De individuele soortbeschermingskaders van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in deze wet opgenomen. Conform de Flora- en faunawet zijn de volgende planten- en diersoorten beschermd:

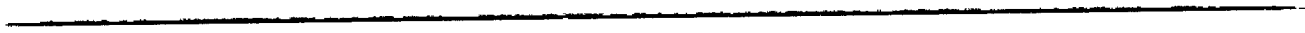
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van de bruine rat, de zwarte rat en de huismuis;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voor zover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- dieren en planten die zijn aangewezen in het Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. Dit betreft met name een aantal soorten planten, vlinders, mieren, kevers, weekdieren en kreeftachtigen;
- dieren en planten die zijn aangewezen in de Regeling aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. Dit betreft met name een aantal soorten planten, vlinders, libellen, kevers en tweekleppigen.

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet hanteert daarbij het 'nee, tenzij principe'. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde plant- en diersoorten in principe verboden zijn. Alleen onder bepaalde voorwaarden zijn afwijkingen van de verbodsbepalingen mogelijk. Hiertoe zal een ontheffing ex. artikel 75 moeten worden aangevraagd.

In het kader van de wet van 2002 was bij ontheffingverlening op alle, dus ook algemene soorten, het strikte afwegingskader van toepassing. In het wijzigingsbesluit van 10 september 2004 zijn de mogelijkheden voor verlening van ontheffing of vrijstelling verruimd.

Hierbij is de volgende indeling in categorieën van soorten van toepassing:

1) Soorten die vermeld zijn op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 van het Vrijstellingsbesluit. Voor deze soorten geldt het strikte afwegingskader. Ontheffing voor deze soorten kan alleen worden verleend indien geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, en wanneer sprake is van een dwingende reden van openbaar belang (dit zijn: volksgezondheid, veiligheid, milieu en dwingende redenen van sociaal economische aard), bestendig gebruik of werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Daarbij mag geen sprake zijn van een 'wezenlijke invloed' op de betreffende soorten. Voor onderhoudswerkzaamheden (bestendig beheer) die bij achterwege laten de veiligheid in gevaar zouden kunnen brengen, kan vrijstelling worden verleend.

- 2) Beschermde inheemse vogels van bijlage II van de Vogelrichtlijn.V oor het uitvoeren van een ruimtelijke ingreep kan ontheffing worden verkregen voor het verontrusten van beschermde inheemse vogels en voor zover de handeling geen 'wezenlijk invloed' heeft.H iervoor kan een vrijstelling worden verkregen indien men beschikt over een goedgekeurde gedragscode. Voor het doden van vogels of het beschadigen of vernietigen van vaste nest-, rust- of verblijfsplaatsen geldt evenwel het strikte beschermingskader als genoemd bij 1.
- 3) Zeer algemene soorten.V oor deze soorten geldt voor het overtreden van de verbodsbepalingen in het kader van bestendig gebruik en werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting een algemene vrijstelling. Verlening van vrijstelling voor deze soorten doet op voorhand geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
- 4) Voor de overige beschermde soorten kan ontheffing worden verleend indien geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding van de soort'. Het strikte afwegingskader is hierop dus niet van toepassing. Diverse soorten die vermeld zijn op de verschillende Rode Lijsten vallen onder deze groep, maar ook minder bedreigde soorten.O p basis van een gedragscode kan voor deze soorten vrijstelling worden verkregen.

Met 'wezenlijke invloed' wordt bedoeld het effect op de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten. Daarbij dient de stand van de populatie op lokaal, regionaal, landelijk en biogeografisch niveau te worden beschouwd.

Bij de keuze van de bekleding en in de uitvoering wordt overigens zo veel mogelijk rekening gehouden met de (niet-wettelijk beschermde) aanspoelsel- en schorplanten uit de Nota Soortenbeleid van de Provincie Zeeland (2002), alsmede met een in Europa zeer zeldzame bijensoort: de schorzijdebij. Doordat deze soorten niet wettelijk beschermd zijn vallen ze echter buiten het toetsingskader van de Flora- en faunawet.

9. Beschermde soorten in het plangebied

Inleiding

Voor het verkrijgen van de noodzakelijk informatie over het voorkomen van beschermde soorten zijn bestaande gegevens geraadpleegd en is aanvullende veldonderzoek verricht. Voor soorten of soortgroepen waarvan geen inventarisatiegegevens beschikbaar waren of veldonderzoek kon worden uitgevoerd zijn algemeen beschikbare bronnen zoals verspreidingsatlassen, waarnemingsoverzichten (zie ook hoofdstuk 5 voor referenties) en websites geraadpleegd. In de volgende paragrafen wordt per soortengroep de wijze van onderzoek, geraadpleegde bronnen en het resultaat van de inventarisatie weergegeven.

Flora

Onderzoek en bronnen

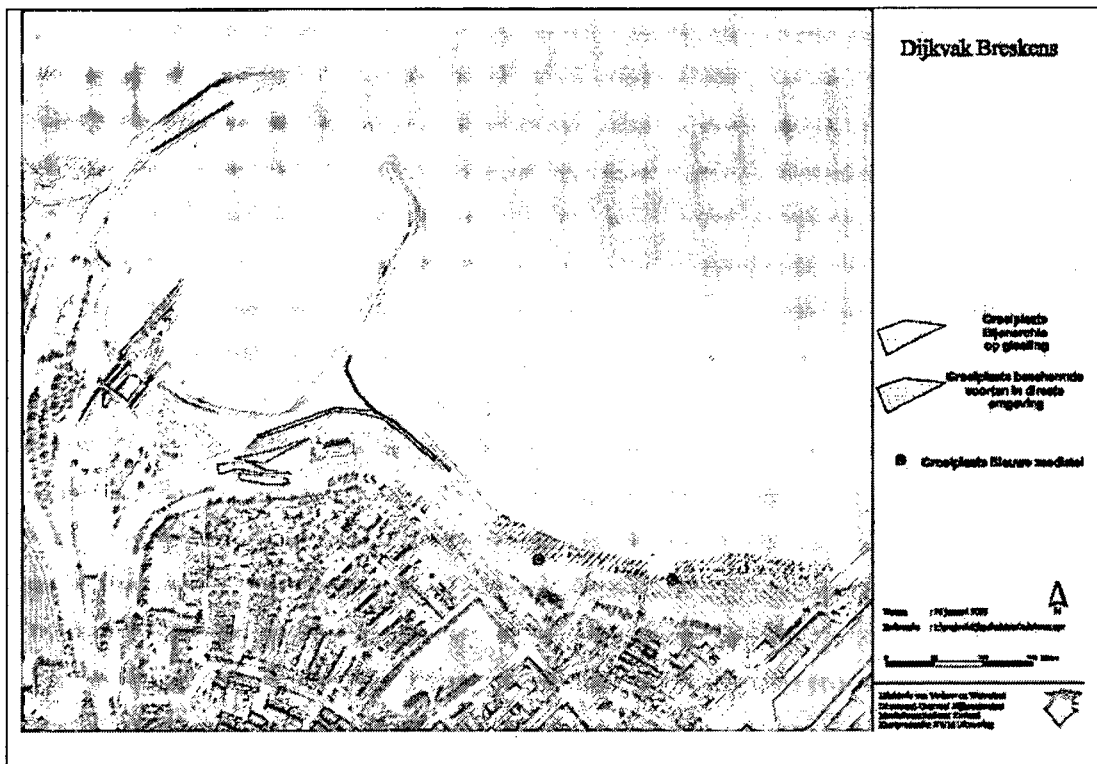
Het plangebied en de directe omgeving daarvan is door de Meetinformatiedienst (MID) van Rijkswaterstaat Directie Zeeland geïnventariseerd op het voorkomen van

beschermde plantensoorten. Dit op basis van een eenmalig veldbezoek in de zomer van 2004. Er is gewerkt volgens de inventarisatiemethode van Tansley. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in de vorm van een detailadvies (Joosse & Jentink, 2005).

Resultaten

In het plangebied zelf (zie figuur 1) zijn geen wettelijk beschermde plantensoorten aangetroffen. Wettelijk beschermde soorten komen echter wel dicht in de buurt van het toekomstige werk voor. Aan de voet van het 'bovenbeloop' ofwel het kunstmatige duin langs de Promenade komt in een ca. één meter brede strook de Bijenorchis (*Ophrys apifera*) voor. Voorts bevindt zich in het duingrasland ten westen van het hotel, tussen de werklocatie in de Veerhaven en Breskens in, de grootste en meest standvastige groeiplaats van een in Nederland zeer zeldzame soort: de Bokkenorchis (*Himantoglossum hircinum*). Zie figuur 4. In hetzelfde gedeelte komen ook de zeldzame Poppenorchis (*Aceras antropophorum*) alsmede de Bijenorchis voor (Joosse & Jentink,

Figuur 4. Voorkomen beschermde plantensoorten in de omgeving van het plangebied (gewijzigd naar Jentink & Joosse, 2005). Getoetste dijkvakken in rood en groen. Gearceerde delen zijn kwalificerende habitats in het kader van het aanwijzingsbesluit Habitatrichtlijn (zie Habitattoets voor dit dijktraject).

2005). Genoemde orchideeënsoorten vallen in de categorie 'overige soorten' in termen van beschermingsregimes uit de Ff-wet (bij verstoring ontheffing noodzakelijk).

Voorts is verder naar het oosten op het kunstmatige duin de beschermde Blauwe zeedistel aangetroffen, op ca. 300 meter van de werklocatie 'Strand promenade' (zie ook figuur 4; betreft categorie 'overige soorten', zie hoofdstuk 8)

Broedvogels

Onderzoek en bronnen

In opdracht van het RIKZ zijn in het voorjaar van 2004 door SOVON de broedvogels in en rondom de Veerhaven en Promenade geïnventariseerd (Kok & Vergeer, 2004). Dit met behulp van de 'uitgebreide territoriumkartering' volgens de richtlijnen van SOVON (Van Dijk, 2004). Conform deze richtlijnen is het gebied vijf maal overdag en één maal 's avonds bezocht.

Resultaten

Op de aan te pakken dijkglouwing en onderhoudspad bevond zich geen enkel territorium van broedvogels. Ook op de aangrenzende delen van het veerplein, het 'plateau' grenzend aan de locatie 'Strand promenade' en op de oostelijke havendam zijn geen territoria van broedvogels vastgesteld. Dankzij ligging tegen Breskens aan en de vrije toegankelijkheid worden deze terreinonderdelen veelvuldig betreden door recreanten (eventueel met honden), zodat ze sowieso niet geschikt zijn om te broeden.

Op het nabijgelegen kunstmatige duin, dat is met prikkeldraad van het strand is afgeschermd, zijn (binnen een afstand van 200 m van de werklocatie) wel territoria van broedvogels vastgesteld, te weten van de Fazant, de Holenduif, de Graspieper, de Merel, de Spotvogel, de Grasmus, de Tuinfluiter en de Kneu. Aan de andere (= zuid-) kant van het parkeerterrein dat grenst aan de veerhaven (zie figuur 1) zijn territoria van de Koolmees en de Zwartkop vastgesteld.

Trekvogels

Onderzoek en bronnen

In opdracht van het RIKZ worden er langs en op de Zeeuwse wateren maandelijks watervogeltellingen uitgevoerd. Dit in het kader van het Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren als onderdeel van het Monitoring-programma Waterstaatkundige Toestand van het Land (MWTL) van Rijkswaterstaat. Om te achterhalen of zich specifiek in de buurt van de twee werklocaties vaste rust- of verblijfplaatsen van trekvogels bevinden is expert judgement gepleegd bij betrokkenen van deze tellingen (Pim Wolf, DPM en Peter Meininger, RIKZ).

Resultaten

Het (opgespoten) strand vervult niet of nauwelijks een functie als foerageergebied voor steltlopers. Op de oostelijke havendam wordt in het najaar en 's winters soms overtijd door relatief kleine groepen steltlopers, waarbij uitgegaan moet worden van ca. 20 Bontbekplevieren, 15 à 20 Steenlopers en ca. 40 Scholeksters.

Herpetofauna en zoogdieren

Onderzoek en bronnen

Bij de eerder genoemde broedvogelinventarisatie zijn door SOVON alle waargenomen zoogdieren, reptielen en amfibieën ingetekend op kaartmateriaal. Er is daarbij speciaal gelet op potentieel voor deze dieren interessante plaatsen. Met het oog op verhoogde roepactiviteit van diverse soorten kikkers en padden in de avonduren, is er speciaal op roepende dieren gelet tijdens het avondbezoek. Met het oog op het voorkomen van vleermuizen zijn alle in 2004 te onderzoeken dijkverbeteringslocaties plus omgeving gescreend door de Zeeuwse vleermuisspecialist N.J.H. Oning (op basis van kaartmateriaal en persoonlijke veldkennis). Tijdens een eenmalig bezoek aan al deze locaties in mei 2004 heeft de Zeeuwse muizen- en spitsmuizenkenner J.P. Bekker een inschatting gegeven van de kans op het voorkomen van (spits-)muizesoorten binnen ieder onderzoeksgebied (waaronder Breskens). Aanvullend is er literatuuronderzoek verricht.

Resultaten

Tijdens de veldbezoeken zijn geen amfibieën of reptielen waargenomen. Op grond van het bronnenonderzoek en de aanwezige habitats was het waarnemen van deze dieren sowieso niet erg waarschijnlijk.

In de directe nabijheid van de werklocatie 'Veerhaven' is op de grazige delen van het veerplein vier maal een Haas waargenomen. Deze beschermde soort valt in de categorie 'Algemene soorten' waarvoor vrijstelling geldt in het geval van ruimtelijke ingrepen. Andere zoogdiersoorten zijn in de omgeving van de werklocaties 'Veerhaven' en 'Promenade strand' niet waargenomen. De verruigde en verstruikte delen van de duinen bij Breskens zijn relatief belangrijk voor kleine zoogdieren in het onderzoeksgebied. Conform het bronnenonderzoek betreft het echter naar alle waarschijnlijkheid alleen algemene beschermde soorten waarvoor in geval van ruimtelijke ingrepen een vrijstelling geldt (b.v. wezel, egel en tweekleurige bosspitsmuis). De bebouwing van Breskens daarentegen kan voor vleermuizen (alle bijlage IV Habitatrichtlijn) van belang zijn.

Vissen

Onderzoek en bronnen

Werkzaamheden aan de ondertafel kunnen van invloed zijn op leefgebied van vissen, met name paaiplaatsen en schuilplaatsen voor jonge vis. De vissen zijn echter niet geïnventariseerd, om dat de mogelijk voorkomende, beschermde soorten naar verwachting op voorhand geen invloed ondervinden van de dijkwerkzaamheden. De globale inventarisatie is daarom alleen gebaseerd op atlasgegevens (o.a. Nieuwe, H.W. de, 1996).

Resultaten

Mogelijk buitendijks voorkomende beschermde vissoorten zijn rivierprik (bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde plant- en diersoorten), houting en steur (Bijlage IV Habitatrichtlijn). Deze soorten worden op basis van hun eisen aan het leefgebied niet in de zone direct langs de dijk verwacht.

Ongewervelden

Onderzoek en bronnen

Tijdens het broedvogelonderzoek zijn de waargenomen overige beschermde diersoorten genoteerd. Daarnaast is gebruik gemaakt van de verspreidingsatlassen.

Resultaten

Tijdens het veldonderzoek zijn geen beschermde dagvlinders, libellen of andere ongewervelden waargenomen. Met betrekking tot deze soortgroepen (dagvlinders, libellen, overige ongewervelden) worden in het dijkvak echter ook geen beschermde soorten verwacht (NVL, 2002 ; Tax, 1989; Turin, 2000 ; Wynhoff et al., 2001; V LZ, 2004).

Voor door de Flora- en faunawet beschermde dagvlinders is op de dijkverbeteringslocatie zelf dijk geen geschikt habitat aanwezig en ontbreken de benodigde waardplanten.

Libellen die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet, zijn allen soorten die hun habitat vinden in de directe omgeving van zoete wateren. Kortom: het is onwaarschijnlijk dat deze een vaste verblijfplaats hebben in de nabijheid van de werklocaties.

Niet wettelijk beschermde aandachtsoorten (Nota Soortenbeleid Provincie Zeeland)

Onderzoek en bronnen

Bij het flora-onderzoek ten behoeve van de dijkverbetering (door de Meetinformatiedienst) worden aanspoelsel- en schorplanten onder de 'aandachtsoorten' uit de Nota Soortenbeleid standaard ook geïnventariseerd. SOVON (Kok en Vergeer, 2004) heeft de aandacht(dier)soorten die zijn waargenomen bij de veldbezoeken of uit bronnen bekend zijn ook gerapporteerd.

Resultaten

De provinciale aandachtsoort zeeraket komt net als de bijenorchis vooral aan de voet van het duin c.q. het bovenbeloop voor (mond.m ed. R.Jentink). Voorts is verder naar het oosten op het kunstmatige duin de aandachtsoort Absintalsem aangetroffen, op ca. 100 meter van de werklocatie 'Promenade strand' (Joosse en Jentink, 2005).

Op de zeedijk langs de Veerhaven ten westen van de 'veerfuik' komt de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder voor, een zeldzame vlindersoort die binnen Nederland alleen nog in Zeeuws-Vlaanderen te vinden is (De Steltkluut, 2005; zie figuur 5). Hoewel taxonomisch gezien een nachtvlinder, is de soort vooral overdag actief. Op initiatief van de Stichting Landschapsverzorging Zeeland en Natuur- en Vogelwacht De Steltkluut wordt op dit dijkdeel een aan de wensen van deze soort aangepast maaibeheer gevoerd (Honing in SOVON, 2004 ; De Steltkluut, 2005). Dat de soort ook op het dijkgedeelte ten oosten van de veerfuik voorkomt, is gezien de vergrassing ter plaatse (en dus afwezigheid van waard- of nectarplanten) onwaarschijnlijk, maar niet uit te sluiten.

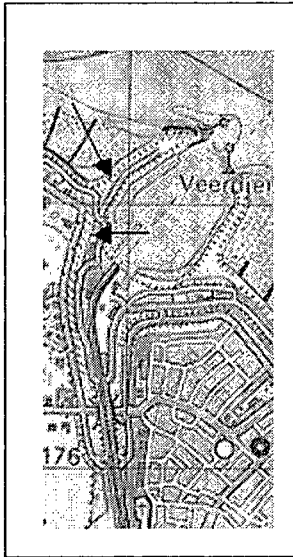

Fig.5 . Locaties waar Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut in 2004 Vijfvlek-Sint-Jansvlinders heeft aangetroffen (Bakker, N oens & Taelman, 2005)

10. Effecten en mitigerende maatregelen

Algemeen

Op de werklocaties 'Veerhaven' en 'Promenade strand' zijn geen beschermde plant- of diersoorten aangetroffen. In de directe omgeving van het werk komen echter wel beschermde soorten voor, waaronder een aantal kwetsbare. Hiervoor zou in geval van verstoring een ontheffing op de Ff-wet vereist zijn (zie vorig hoofdstuk). Zo lang bestaande toegangswegen worden benut en in duin, duinvoet en duingrasland geen (nieuwe) werkwegen, op slagterreinen of dijkovergangen worden aangelegd en er ook geen materieel of 'keet' wordt geparkeerd, zijn er geen effecten te verwachten op genoemde beschermde soorten. Hierbij moet worden aangetekend dat op de vrij toegankelijke wegen en paden in het projectgebied nu reeds sprake is van een aanzienlijke recreatiedruk, die de aanwezigheid van bepaalde beschermde soorten net buiten die wegen kennelijk niet belemmert of verhindert. Om problemen te voorkomen wordt echter aanbevolen kaartmateriaal met de locaties van kwetsbare beschermde soorten als 'no-go-area' bij het bestek te voegen. Bij voorkeur kan het driehoekige plateau aan het begin van de oostelijke havendam als (tijdelijk) opslagterrein worden gebruikt.

Flora

Doordat er niet gewerkt zal worden in het kunstmatige duin (inclusief duinvoet), doordat er geen materiaal op te slaan en door er geen werkwegen of dijkovergangen aan te leggen, zullen er geen effecten optreden op de hier voorkomende beschermde plantensoorten en/of provinciale aandachtsoorten (bijenorchis en zeeraket). Hetzelfde geldt voor de belangrijkste groeiplaats van de Bokkenorchis in Nederland, d.w.z. in het

duingrasland tussen de Veerhaven en Breskens, ten westen van het aldaar aanwezige hotel (zie fig.1). De blauwe zeedistel en de absinthalsum zijn op een dusdanige afstand van de toekomstige werklocaties aangetroffen dat er sowieso geen effecten te verwachten zijn.

Vogels

Doordat er niet gewerkt zal worden in het kunstmatige duin, door er geen materiaal op te slaan en door er geen werkwegen of dijkovergangen aan te leggen, zullen er geen directe effecten optreden op de hier voorkomende broedvogels. Door de recreatiedruk in de directe omgeving van het duin en omdat er in 2005 allerlei werkzaamheden in het kader van de zandsuppletie op het strand langs de Promenade hebben plaatsgevonden, zullen de broedvogels aan een zekere mate van achtergrondverstoring (geluid, visueel) reeds gewend zijn. Zodoende worden er ook geen indirecte verstoringseffecten verwacht van de voorgenomen werkzaamheden.

Op het aan het werk grenzende deel van het veerplein zijn geen territoria van broedvogels aangetroffen. Het maaien van bovenbehoort, kan ruïnerend of binnentalud in maart om vestiging van potentiële broedvogels te voorkomen kan zodoende achterwege blijven; kennelijk voorkomen de recreanten die vestiging. Maaien in maart zou bovendien nadelig kunnen uitpakken voor de zeldzame Vijfvlek-Sint-Jansvlinder (zie onder).

Op eventueel overrijende steltlopers op de oostelijke havendam (najaar, winter) wordt geen effect van de werkzaamheden verwacht. Als er in de zomermaanden gewerkt gaat worden, dan zijn de vogels er niet of nauwelijks aanwezig vanwege de recreanten op de dam. Na 1 oktober kan er hoe dan ook niet gewerkt worden vanwege de Keur van het waterschap. Het afsluiten van de oostelijke havendam in september voor de foeragerende vogels wordt niet noodzakelijk geacht, aangezien de dam in de huidige situatie veelvuldig wordt betreden door vissers en recreanten en dit kennelijk de aanwezigheid van betreffende soorten niet uitsluit.

Overige fauna

Doordat er niet gewerkt zal worden in het kunstmatige duin, door er geen materiaal op te slaan en door er geen werkwegen of dijkovergangen aan te leggen, zullen er geen directe effecten optreden op de hier voorkomende zoogdieren. Door de recreatiedruk in de directe omgeving van het duin en omdat er in 2005 allerlei werkzaamheden in het kader van de zandsuppletie op het strand langs de Promenade hebben plaatsgevonden, zullen de zoogdieren aan een zekere mate van achtergrondverstoring (geluid, visueel) reeds gewend zijn. Zodoende worden er ook geen extra verstoringseffecten verwacht van de voorgenomen werkzaamheden.

De werkzaamheden zijn niet dusdanig lawaaierig dat vleermuizen in de bebouwing van Breskens (op ca. 150 meter afstand) er door verstoord zouden kunnen worden.

Voor de eventuele verstoring van de op het veerplein voorkomende hazen geldt een vrijstelling. Dat er verstoring optreedt is overigens onwaarschijnlijk omdat deze dieren

getuige herhaaldelijke waarneming zich kennelijk aangepast hebben aan de huidige recreatiedruk. Door de vergrassing van het veerplein in de laatste jaren (De Steltkluut, 2005), is de aantrekkelijkheid van dit gebied voor deze soort als foerageergebied mogelijk toegenomen.

Omdat de Vijfvlek-Sint-Jansvlinder langs de dijk ten westen van de veerfuik is aangetroffen en niet ten oosten daarvan (waar waard- en nectarplanten ook niet of nauwelijks aanwezig zijn), wordt er geen effect op deze soort verwacht. Voorwaarde is wel dat de locaties waar de soort is aangetroffen (zie figuur 5) niet als opslag- of parkeerterrein worden gebruikt. De soort is overigens niet wettelijk beschermd, maar wel een provinciale aandachtsoort waarvoor speciale afspraken in het maai-beheer zijn gemaakt.

Omschrijving maatregel	Van belang voor beschermde en/of provinciale aandachtsoort
Het kunstmatige duin, het veerplein, aanwezige duingrasland en delen van het bovenbeloop en de buitenberm niet gebruiken voor opslag, aanleg van werkwegen of het tijdelijk parkeren van materieel of 'keet'. De betreffende locaties worden op kaart bij het bestek gevoegd.	Bijenorchis; Bokkenorchis; Poppenorchis; Zeeraket; Vijfvlek-Sint-Jansvlinder; Broedvogels van duin en struweel; Kleine zoogdiersoorten waarvoor een vrijstelling geldt

Tabel 1. Overzicht van aanbevolen mitigerende maatregelen

11. Conclusies en aanbevelingen

Op de toekomstige werklocaties zelf zijn geen beschermde planten waargenomen en ook geen vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten. In de directe omgeving van de werklocaties komen echter zeldzame beschermde en/of provinciale aandachtsoorten voor (orchideeën, V ijfvlek-Sint-Jansvlinder). Indien uitsluitend bestaande wegen en verhardingen als aanvoerroute en voor opslag worden gebruikt (en geen duin, duingrasland of grasbermen), dan zullen de werkzaamheden naar verwachting geen effect hebben op genoemde beschermde en/of provinciale aandachtsoorten.

Op basis van de toetsing kan worden geconcludeerd, dat voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing ex artikel 75/75a van de Flora- en faunawet *niet* noodzakelijk is, indien de aangegeven mitigerende maatregelen in acht worden genomen (zie hoofdstuk 10).

Aanbevolen wordt het driehoekige verharde terrein aan de basis van de oostelijke havendam en grenzend aan de werklocatie 'Promenade strand' als opslagterrein te gebruiken (indien nodig).

Literatuur

- Bakker, J., L. Noens en E.T. Aelman, 2005. Artikel in De Steltkluut nummer 2 van april 2005.
- Bergmans, W. & A. Zuiderwijk, 1986. Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen. Uitgave nr. 39. KNNV, Hoogwoud.
- Berrevoets, C.M., R.C.W. Strucker & P.L. Meininger, 2000-2003. Watervogels in de Zoute delta 1998/99-2001/2002. Rapporten RIKZ, Middelburg.
- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Campuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Bogaerts, S., 2003. Secretarieel jaarverslag 2001, waarnemingen overzicht 2001. RAVON 15 5(3) 2003. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Bogaerts, S., 2004. Waarnemingen overzicht 2002. RAVON 17 6(2) 2004. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Broekhuizen, S.B., Hoekstra, V. van Laar, C. Smek & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- van Dijk A.J. 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (Handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen.
- EU, 2000. Beheer van 'Natura 2000-gebieden', de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG). EU, Brussel.
- Janssen, J.H.H. & J.A.M. Schaminée, 2004. Europese natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Joosse en Jentink, 2005. Detailadvies dijkvak Breskens Veerhaven en Promenade. Notitie PZDB_B_05026. Meetinformatiedienst Zeeland. 25 januari 2005.
- Kam, J. van de, B.E. Nis, T. Piersma & L. Zwarts, 1999. Ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs bv, Haarlem.
- Kok J. & Vergeer J.W., 2004. Broedvogels van het duin bij Breskens, alsmede een beeld van herpeto- en zoogdierfauna. SOVON-inventarisatierapport 2004/26. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen, 2004. Verstoring gevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg/Vogelbescherming, Culemborg/Zeist.
- Krebs, B. 1999. Waarnemingen van hagedissen in Zeeland. RAVON-Zeeland, Middelburg.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Natuurhistorische bibliotheek 65. KNNV, Hoogwoud.
- Maes, J., B. Geysen, D. Ercken & F. Ollivier, 2003. Opvolging van het visbestand van de Zeeschelde. Resultaten voor 2002. Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.
- Meijden, R. van der, B. Oude, C.L.G. Groen, J-P. M. Witte & D. Bal, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland, Basisrapport met voorstel voor Rode Lijst. Gorteria 26:85-208.
- Meininger, P.L., 2001. Nieuwe dijkbekleding Westerschelde en vogels. Werkdocument RIKZ-2001.812X. RIKZ, Middelburg.

- Ministerie van LNV, Flora en faunawet, 1998.
- Natuurloket. <http://www.natuurloket.nl> (bezoekt 2005).
- Nie, H. W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen. Media Publishing – III, Doetinchem.
- Provincie Zeeland, 2002. Nota Soortenbeleid. Flora en fauna van Zeeland.
- Roomen, M.W.J. van, E.A.J. van Winden, K. Koffijberg, R. Kleefstra, G. O. tten, B. Voslamber & SOVON Ganzen- en zwanenwerkgroep 2003. Watervogels in Nederland in 2001/2002. SOVON-monitoringrapport 2004/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Schöter, C., 2002. Revision der Schnäpel und Großen Maränen des Nordsee- und südwestlichen Ostseeraumes (Teleostei: Coregonidae). Diplomarbeit Universität Bonn, Bonn.
- Tax, M. H., 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders. Vlinderstichting, Wageningen.
- Turin, 2000. De loopkevers van Nederland (Orthoptera). Nederlandse Fauna 3. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Vermunt, S.J.R., 2005. Dijkverbetering Breskens. Ontwerpnota versie 1. Documentnummer PZDT-R-05091 ontwerpprojectbureau Zeeweringen.
- VLZ, 2004. Dagvlinders in Zeeland, 10 jaar dagvlinderonderzoek 1993-2002. Deel 1 Fauna Zeelandica. Uitgave Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland en Het Zeeuwse Landschap, in samenwerking met uitgeverij De Koperen Tuin, Goes.
- Voslamber, B., E.A.J. van Winden & M.W.J. van Roomen, 2000. Midwintertelling van watervogels in Nederland, januari 1999. SOVON-monitoringrapport 2000/02, RIZA rapport BM9914, Expertisecentrum LNV coproductie C-31. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.